

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MENEMEN MİNİBÜŞÇÜLER ODASI -TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 44088/04)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

9 Aralık 2008

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2008. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

USUL

Menemen Minibüsçüleri Odası (başvuran) tarafından Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, 6 Ekim 2004 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapılan 44088/04 numaralı başvuru sonucu bu dava görülmektedir.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İzmir Barosu avukatlarından V. Seven ve N. Ay tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran Menemen Minibüsçüleri Odası, yolcu kapasitesi ortalama on dört kişiye kadar olan minibüslerde özel toplu taşıma işini üstlenmiş ticari bir odadır. Merkezi İzmir'de bulunmaktadır.

İzmir valiliği, ilgili ulusal yönetmelik uyarınca 3 Temmuz 1997 tarihinde zorunlu koltuk ferdi sigortası (sigorta) yaptırmak şartıyla başvuranın araçlarına trafikte serbestçe dolaşabilmelerini sağlayan bir güzergâh izin belgesi vermiştir.

18 Ocak 2002 tarihinde, İl Trafik Komisyonu genelge yayınlayarak, bu konuda yeni bir yönetmelik hazırlanıncaya kadar geçerli olmak üzere bazı kategorilerdeki araçlara, yine sigortalı olmak şartıyla, geçici güzergâh izin belgesi « izin » vermiştir.

Söz konusu genelge, başvuranın İzmir ilinin bir ilçesi olan Menemen ile İzmir ili arasında yolcu taşıyan araçlarını doğrudan ilgilendirmektedir.

Belirtilmeyen bir tarihte, Menemen Yolcu Otobüsleri Motorlu Taşıtlar Kooperatifi (kooperatif), başvuranın araçlarına verilen iznin yasal olmadığı gerekçesiyle, İzmir İdare Mahkemesi'nde iptal davası açmıştır.

İdare Mahkemesi 29 Mayıs 2003 tarihinde aldığı kararda, verilen bu izni iptal etmiştir. Mahkeme, izin genelgesinin dayanağı olarak gösterilen yönetmeliğin esas amacının yolcuların güvenliğini sağlamak olduğunu bildirmiş ve bu iznin yoğun trafiği olan bir güzergâhta on dört yolcu taşıma kapasiteli küçük araçlara verilmesinin yolcu güvenliğini tehlikeye sokabileceğini kaydetmiştir.

İlk derece mahkemesinin kararı başvurana 18 Ağustos 2003 tarihinde Menemen Kaymakamlığı tarafından tebliğ edilmiştir. İzmir Valiliği kararı temyiz etmiştir.

Yine bilinmeyen bir tarihte başvuran, Danıştay önündeki davada valiliğin yanında müdahil olma talebinde bulunmuştur. Danıştay, başvuranın müdahil olma talebini kabul ettikten sonra aldığı 16 Mart 2004 tarihli kararda, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Bu karar başvurana 4 Haziran 2004 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8 Eylül 2004 tarihinde idare mahkemesi önünde ikinci bir dava açan kooperatif, başvuranın araçlarına tekrar izin veren 7 Mayıs 2004 tarihli yeni genelgesinin iptal edilmesini istemiştir.

Mahkeme, 11 Ocak 2005 tarihinde alınan ve 4 Mart'ta valiliğe bildirilen kararında ikinci genelgeyi de iptal etmiştir.

Valilik, 23 Mart 2005 tarihinde iptal kararını başvurana tebliğ etmiş ve taşımacılık faaliyetine son vermesini istemiştir.

Bu karara itiraz edilmediğinden 7 Nisan 2005 tarihinde karar kesinleşmiştir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLÂL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran AİHS'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına atıfta bulunarak, esasen ulusal mahkemelerin, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun hükümlerini hiçe sayarak ve AİHS'nin sözkonusu maddesi hilafına, hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyen bu davadan kendisini haberdar etmedikleri için yargılamanın adil yapılmadığından şikâyetçi olmaktadır. Bu konuda başvuran, ilgili mahkemeler önünde argümanlarını savunamadığını ve dolayısıyla mahkeme önünde dinlenme hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmektedir.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHM, başvurunun AİHS'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. AİHM, diğer taraftan şikâyetin başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını kaydetmektedir. Bu itibarla, kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

B. Esasa ilişkin

Hükümet, başvuranın iddialarını reddetmektedir. Hükümet, davanın esas tarafı olan valiliğin başvuranın haklarını savunduğunu ve dolayısıyla başvuranın bilgilendirilmesine ve ihtilafı yargılamaya katılmasına gerek olmadığını ileri sürmektedir.

Başvuran kendi iddialarını yinelemektedir.

AİHM, yerleşik içtihadına göre, yargıya erişim hakkı veya diğer bir deyimle hukuk davası açma hakkı, AİHS'nin 6. maddesinin « yargılanma hakkı » ile ilgili 1. fıkrasının yalnızca bir yönünü oluşturmaktadır (bakınız *Birleşik Krallık aleyhine Golder davası*, 21 Şubat 1975, prg. 36, seri A n° 18). Erişim hakkının etkin olabilmesi için, haklarına müdahale edilen bir kimsenin açık ve kesin bir şekilde bu işleme itiraz edebilmesi gerekir (bakınız, *Fransa aleyhine Bellet davası*, 4 Aralık 1995, prg. 36, seri A n° 333-B). Ayrıca, bu kural yalnızca açılmış olan bir dava için değil, aynı zamanda « sivil haklarından birinin yasal olmayan yollarla çiğnendiğini düşünen ve 6. maddenin 1. fıkrasındaki hükümlere uygun olarak bir mahkeme önünde itiraz etme imkânı bulamayan herkes için » geçerlidir (bakınız, *Belçika aleyhine Le Compte, Van Leuven ve De Meyere davası*, 23 Haziran 1981, prg. 44, seri A n°

43 ; *Yunanistan aleyhine Les saints monastères davası*, 9 Aralık 1994, prg. 80, seri A n° 301-A).

Mevcut davada AİHM, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin uygulanması konusunda taraflar arasında bir fikir ayrılığı olduğunu gözlemlemektedir. Söz konusu maddenin mevcut davaya uygulanıp uygulanmayacağı hakkında en doğru kararı verecek olan merciinin ulusal makamlar ve özellikle mahkeme ve yargı organları olduğunu dikkate alan AİHM, bu konuda soyut bir fikir bildirmenin doğru olmayacağı kanaatine varmaktadır. AİHM'nin rolü, bu tip yorumlamaların AİHS'ne uygun olup olmadığını kontrol etmekle sınırlıdır. Usul kurallarının ulusal mahkemeler tarafından yorumlanması konusunda en doğru davranış şekli de budur (bakınız *İspanya aleyhine Pérez de Rada Cavanilles davası*, 28 Ekim 1998, prg. 44-45, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1998-VIII).

İç hukukun uygulanması konusunda ulusal mahkemelerin yerine değerlendirme yapma yetkisi olmamakla birlikte, AİHM, AİHS'nin gereklerine uyulup uyulmadığı konusunda nihai karar verme merciidir (*Bellet*, ilgili bölüm, prg. 34). Bu amaçla, uygulama yöntemleri başvuranın mahkemeye erişim hakkını doğrudan etkilediği için, AİHM, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi hükümlerine bakmakla yükümlüdür.

Bu durumda AİHM, üçüncü şahısların müdahil olma yöntemlerinin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na bırakıldığını, ancak İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin özü itibarıyla, hakimin ilgili tüm kişilere açılan idari davaları « resen » bildirmesi gerektiği hükmünün yer aldığını kaydetmektedir.

Bu konuda AİHM, 31. maddedeki çok açık ifadelerle rağmen, başvuranın ulusal mahkemeler tarafından söz konusu dava hakkında bilgilendirilmediğini kaydetmektedir. Bu nedenle, başvuran ilk yargılamanın ancak temyiz safhasında müdahil olabilmiş, bu da esas hakimi önünde kendisini savunmasına imkân vermemiştir. Öte yandan, Danıştay önünde bir itiraz davasının kabuledilebilirlik şartlarının kurallara bağlı ve sınırlı sayıda (*numerus clausus*) olması dolayısıyla, başvuran, Danıştay önünde de esasa ilişkin görüşlerini dile getirememiştir. İkinci davada ise, AİHM, yine 31. maddenin yerine getirilmemesi nedeniyle başvuranın tamamen davanın dışında kaldığını gözlemlemektedir. Valilik esas taraf olarak temyize gitmediği için başvuran, Danıştay önünde kendisini sınırlı bir şekilde savunama imkânı bile bulamamıştır.

Yukarıda elde edilen bilgiler ışığında AİHM, ulusal mahkemelerin İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesindeki usul hükümlerini yerine getirmemesi nedeniyle, başvuranın hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyen bir ihtilaf konusunda kendisini savunamadığı sonucuna varmaktadır.

Bunun sonucu olarak başvuran mahkemeye erişim hakkından yoksun bırakılmış ve dolayısıyla AİHS'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ihlâl edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran toplam 697.575 TL (yaklaşık 397.000 Euro) maddi tazminat talep etmektedir. Başvurana göre bu meblağ araçlarının iş yapmadığı dönemde uğradığı gelir kaybının

karşılığdır. Başvuran buna karşılık 41. maddeye ilişkin manevi tazminat başlığı altında herhangi bir talepte bulunmamaktadır.

Hükümet başvuranın bu iddialarına karşı çıkmaktadır.

AİHM sözkonusu davaların AİHS'nin 6/1 maddesinin gereklerine uygun olarak gerçekleştirilseydi sonucunun ne olacağı konusunda spekülasyonda bulunamayacağını ifade etmektedir (Bkz. Montovanelli-Fransa kararı, 18 Mart 1997). O halde başvurana maddi tazminat adı altında bir ödeme yapılmasına gerek yoktur. Manevi zarar ile ilgili olarak AİHM, başvuranın İçtüzüğü'nün 60. maddesine uygun şekliyle taleplerini ortaya koyamadığını, dolayısıyla bu yöndeki talebi reddettiğini ifade etmektedir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

İç hukuktaki mahkemeler önünde ve AİHM önünde yağmış olduğu yargılama masraf ve giderleri için başvuran uğradığı maddi kaybın % 25'ini avukatlık ücretinin oluşturduğunu ileri sürmektedir. Başvuran hiçbir kanıtlayıcı belge sunmamakta, yalnızca iç hukuktaki avukatlık ücret tarifesine atıfta bulunmaktadır.

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre bir başvuran gerçekliğini, gerekliliğini kanıtladığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. AİHM bu başvuruda başvuranın öne sürdüğü giderlere ilişkin herhangi bir belge sunmadığını kaydeder. Bu durumda AİHM başvurana yargılama masraf ve giderleri için bir ödeme yapılmasını gerekli görmemektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, MAHKEME OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 9 Aralık 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.